

a tövisék fejlődése és a termőhely közt kapcsolatot van.

Schilberszky megjegyzi, hogy a Trapa (sulyom) termése tövisének részben való hiányzása rendszertani szempontból megfontolandó és figyelemmel kísérendő jelenség, mert pl. a Zugligetben is vannak Aesculus hippocastanumfák, a melyeken évek óta lehet tüskés és sima terméseket mindenféle átmenetben észlelni; némelyek első megtekintésre egészen olyanok, mint a Juglans regia termései; pedig mindezen termésalakok egy fáról valók, a miből az következtethető, hogy egyazon növény különböző termései is alá vannak vetve az individuális kiképződésnek.

7. Borbás Vincze Ulepitsch József szívességből kapott öt növényt mutat be Szepesmegyéből: 1. a *Comarum pulustre*-t Tátrafüredről, melynek kocsánya

bő glandulás, kehelylevele hirtelen kihegyesedik; 2. az *Aquilegia subscapá*-t a Pieninekből, melyet Pax, a magyar irodalmat nem ismervén, most akart mint új növényt leírni; 3. az *Erythraea Centaurium* példányát laza virággzattal, feltűnően nagyobb szirmokkal; 4. a *Moeringia muscosa* var. *flavescens*-t (Schloss.); 5. a *Melandrium diurnum* eltérő példányát keskenyebb lándsás levelekkel s hosszú bolyhú szárral és kehellyel.

Filarszky Nándor, Mágócsy Dietz Sándor és Simonkay Lajos szerint az eltérések csak termőhelyiek s olyannyira változók, hogy egyáltalán nem alkalmasak új fajok vagy változatok alakítására.

Borbás a három eltérést fennlartja, mert más termőhelyök és más geográfiai elterjedések is van, mint a tipikus alakoknak. Különösen említésre méltó, hogy az Európában monotipikus *Comarum* is variál.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(15.) *Kérelem.* Tavasszal, midőn a kertés mezőgazdaságban a *kártékony rovarok* ismét jelentkeznek, t. tagtársaink közül számosan fel szokták kérni a szerkesztőséget, hogy az egyes beküldött kártékony rovarokat határozza meg és adjon tanácsot az ellenük való védekezésre. Mint eddig, úgy jövőben is szívesen rendelkezésökre állunk t. tagtársainknak, de saját érdekökben kérjük őket, hogy jobb lesz, ha küldeményeiket egyenesen az ezekkel a rovarokkal foglalkozó *m. kir. állami rovarvartani állomásra* (Budapest, V., Nádor-utca 28. sz.) küldik, mely azokat nemcsak *díjtalanul* meghatározza, hanem *portómentesen* még részletes választ és tanácsot is ad arra nézve, a mit az egyes esetekben e kártevő rovarok ellen tenni lehet. Erre a kérésre nemcsak az birt rá, hogy a hozzánk beküldött rovarok sokszor a hiányos csomagolás miatt szétmászának és mi alig bírjuk őket újra összeszedni, hanem az is, hogy t. tagtársaink így *azonnal* és *köszvétel nélkül* útbaigazítást kapnak, a mi e rövidéletű állatok ellen való védekezésben igen lényeges dolog. Természetes, hogy a beküldendő rovarokat abban az esetben is megfelelően kell csomagolni; legjobb azokat kis borszeszes üvegbe szedni, az üveget kőczába, vagy gypotba csavarni és azután olyan kis dobozba csomagolni, a mely a postai szállítást

megbírná. A lepkéket legjobb feltűzve beküldeni. Ha pedig valaki eleven rovarokat küld be, azokat is erős dobozba kell tenni, hogy ki ne másszanak és hozzájuk kell adni egy kicsit abból a növényből is, a melyen élősökdetek. A szerkesztőség.

(16.) »*Magyar Rovarvilág*« czímen sorozatokban (centuria) megjelenő rovargyűjteményre hívja fel a figyelmet Rosonowsky Frigyes tanszerkészítő, mint kiadó, és Biró Lajos, mint a gyűjtemény összeállítója.

Tapasztalásból tudjuk, hogy magyar közönségünkben a természeti tudományoknak e szép és érdekes ága iránt nem hiányzik a kedv és hajlam; a bogarakkal, lepkékkel szívesen foglalkoznak a tanulók s kedves szórakozást találnak bennök a legkülönfélébb pályákon működő férfiak. Hogy azonban a rovarvartannak még sincs annyi művelője, mint kívánatos volna, annak legfőbb oka, hogy a legtöbben visszariadnak azoktól a nehézségektől, melyekkel kezdetben találkozunk. A hazai irodalom elégtelensége, a sok nyelvű és drága szakirodalom, biztosan meghatározott összehasonlítható gyűjtemények hiánya, mind megannyi áthághatatlan akadály a kezdő előtt, úgy hogy mihamar kedvét veszti.

A természeti tárgyak tanulmányozásában a legelső kérdés mindig az: hogy hívják

ezt, vagy azt, mi ennek vagy annak a neve? Ez ennek a tudománynak ábécéje, melynek ismerete nélkül a természet nagy könyvében olvasni nem lehet. Pedig épen e kérdéskör akadnak fel a tanulmányozni akarók, erre a kérdésre várnak feleletet könyveiktől. S vajmi ritkán kapnak biztos választ.

Minden könyvnél, minden rajznál alaposabban tanít maga a természet, maga a természeti tárgy.

Ez igazságot szem előtt tartva oly módot választottunk a rovarok tanulmányozásának népszerűsítésére, mely bizonyára legalkalmasabb arra; hogy e tudományt mindenkinek hozzáférhetővé tegye. Nem könyvet kívánunk ezzel a természetkedvelő magyar közönség kezébe adni, hanem magát a tanulmányozandó tárgyat, a kész nével ellátott rovargyűjteményt. Ez a legegyszerűbb és legjobb módszer a rovarok tanulmányozására. A »Magyar rovarvilág« folytatálagos sorozatokban (series vagy centuria) fog megjelenni. Minden sorozat 100 rovart firtalmaz, egy-egy fajból két példányt, ritkábbakból egyet, alatta csinos etikettán a rovar neve s minden példányon a hely neve, a hol gyűjtetett. Az egyes sorozatok csinos, üvegfedélű 25×32 cm. méretű dobozokban, alul turfával bélelt fenékekkel, hogy a rovartú akárhova beszurható legyen. Kiterjeszkedik a rovarok összes rendjére, bogarak, lepkék, méhek, darazsok, hangyák, legyek, szunyogok, sáskák, szitakötők, kérészek, poloskafélékre, tekintet nélkül nagyságukra vagy ritka voltukra; benne lesznek nem csupán maguk a kifejlett rovarok, hanem hernyóik, álczáik, bábjaik, károsított növényrészek, gubacsaik stb., úgy hogy belőle a rovarok biológiája is megtanulható.

Minden hatodik sorozat mellé rendszeres jegyzék lesz mellékelve, a rovar gyakori vagy ritkaságára, előfordulási helyére és idejére, tápláló növényére, kártékony vagy hasznos voltára stb. vonatkozó megjegyzésekkel. E jegyzék alapján az egész gyűjtemény tetszés szerint rendezhető akár szisztematikai sorrend, akár kártékony vagy hasznos voltuk vagy előfordulási helyük szerint.

Gyűjteménnyel bíró iskolák és egyesek, ha meglevő rovarfajaik névsorát előzetesen beküldik, a »Magyar Rovarvilágnak« oly sorozatait kapják, melyekben a már birtokukban levő fajok elő nem fordulnak.

A »Magyar Rovarvilág« kiadása azonkívül, hogy a természetrajzi tudományok népszerűsítését előmozdítja, és a természetkedvelők

régóta érzett szükségletének tesz eleget: fontos nevelési eszköz is. A serdülő ifjúságot a benne nyilatkozni kezdő nemesebb hajlamok önkéntelenül vonzzák a természet szépségei felé, s ha módjában áll, hogy kellő vezetés mellett a természeti tárgyak ismeretében előre haladhasson, ebben kedves foglalkozását találja, mely elvonja őt olykor léha kedvtelésektől, a mikhez jobb hiányában fordul. A kész gyűjtemény felkölti és ébren tartja benne a természet kedvelését, lehetővé teszi, hogy a természettel való foglalkozást megszeresse, szabad idejét hasznosan és szellemi élvezettel tölthesse.

A természetrajz tanárai és muzeumok vezetői e vállalat útján biztosan meghatározott összehasonlító anyagra tesznek szert, mely biztos segédeszköz arra, hogy saját maguk, még pedig épen a vidékükön tenyésztő rovarokból állíthassanak össze gyűjteményt.

A tanítványoknak és serdülő ifjúságnak alkalmat nyújt, hogy rovargyűjteményök minden darabját nevének nevezhessék, természetrajzi könyvekben utána olvasva, a természet ismeretében gyarapodjanak, a maguk gyűjtését kedves emlékükhöz eltehessek, vagy intézőtöknek igazán értékes gyűjteményt ajándékozhatnak.

Erdészek, gazdálkodók, kertészkedők, gyümölcsstermesztők módot szereznek, hogy épen a nekik feltűnő kártevő rovat megismerhessék.

A természettudományt kedvelő orvosoknak, gyógyszerészeknek, tanároknak, lelkészeknek stb. alkalmuk nyílik, hogy vidékük természetrajzi viszonyait biztos alapon kutathassák, az adatokat irodalmilag értékesíthessék, helyi gyűjtemények és muzeumok alapját megvethessék.

A »Magyar Rovarvilág« előfizetési ára, mivel főcél a rovarok ismeretének népszerűsítése s e szép tanulmánytárgynak mindenki részére hozzáférhetővé tétele, rendkívül olcsóra van szabva: 3 sorozat 10 ft, 6 sorozat 18 ft, 12 sorozat 30 ft.

Előfizetések és előjegyzések a »Magyar Rovarvilág« kiadójához, **R o s o n o w s k y F r i g y e s** tanszerkészítőhöz (Budapest, II., Hunfalvy-utca 4. és 6. sz.) intézendők.

(17.) »*A magyarországi madarak meghatározó könyve*« című munka van sajtó alatt, melyet **K o h a u t R e z s ö** székessévfővárosi tanár állított össze és **D r. L e n d l A d o l f** tanszerkészítő intézete és preparatoriuma ad ki.

Nemcsak a hivatásszerű természettudós, hanem a természet minden barátja nagyon hasznos szolgálatot tehet a tudománynak, ha vidéke bár legigénytelenebbnek is látszó termékeit s lényeit figyelmére méltatja, összegyűjti s megőrzi, avagy észleleteivel együtt a szakférfiak rendelkezésére bocsátja. Ez volt az a lendítő rugó, mely a természettudományokat, nevezetesen az állattant oly csodás virágzásra juttatta Angliában s Németországban. Angliában s Németországban ezrekre megy a dilettáns természetbuvárok száma; ők hordják össze hangyaszorgalommal azt a tudományos kincset, mely a szakférfiak laboratóriumaiban a tudomány továbbfejlődésének megbecsülhetetlen alapköveit szolgáltatja.

Nálunk kevés még a dilettáns természetbuvár; az állattannak egy szakmája az, mely kiváltképen érdekli a nagy közönséget is, s mely a legtöbb és néha hivatott művelőre talál hazánkban is: ez az ornithológia. De bizonyára több művelője volna az ornithológiának is, ha a kedvelők

kezében forogna olyan kis könyv, mely a dilettáns a kezdet nehézségeinek legyőzésében segíti, mely érdeklődése tárgyait, a madarakat megismerni és név szerint meghatározni tanítja.

Ilyen kis meghatározó munkára szükségünk van. Ezen kíván segíteni e rövid, csak ujjnyi vastag, ezért könnyen áttekinthető és könnyen használható munka, mely mindamelllett valamennyi magyarországi madárfajra kiterjed és röviden, de jellemző sajátágaikról szól.

Berendezése olyan mint az általánosan elterjedt növényhatározóké; ha használjuk, mindig két ellentétellel van dolgunk, melyek egyike okvetetlenül reáillik a meghatározandó madárra; pontról pontra addig követjük tehát a szöveget, a míg a rövid leírásból reáismerünk a meghatározandó madárra és ezzel megtudjuk nevét is.

Terjedelme 240—260 oldal; alakja zsebkönyv; ára 2 frt. Megrendelhető Dr. L e n d l A d o l f tanterkesztő intézetében (Budapest, II., Donáti-utca 7. sz.)

KÉRDÉSEK.

(40.) A póstával küldök meghatározás végett három hernyót. Minden szőlőtőke körül 2—6 darab található 1—2 cm. mélyen a föld felszíne alatt. A tőkén magán csak egy példányt tudtam találni; ebből azt következtetem, hogy pusztításait éjjel teljesíti. Ezen pusztítást tegnap vittük először észre; ma már találtunk ugyanazon helyeken teljesen lerágott tőkéket, 20—25 cm. hosszú 3—6 mm. *vastag hajtsók* 8—12 *fejlett szőlőfürttel résznél teljesen leharapva, résznél lerágott levelekkel*. Eddig nem találok más védelmet mint gyermekekkel a földet átkutatni s a hernyókat összeszedni. Háladatlan lassú munka, mert sok hernyó oly apró, hogy nehéz megtalálni. Mit lehetne ellenőkö tenni? B. L.

(41.) Hogyan lehet a tülevelűfák leveleinek lehullását megakadályozni, ha herbarium számára száríttatnak; lehullnak a fiatal haj-

tások levelei is; timsós, langyos vízben való áztatás sem használ. T. L.

(42.) Mely művekben lehet a Linné szerkesztette növényóráról olvasni? T. L.

(43.) Mit kellene a rózsabimbókon nagy mennyiségben jelenkező, zöld színű élősdik ellen használni? F. E.

(44.) A Természettudományi Közlöny 296. füzetében közölt monsummano-i barlang csúz ellenes volta oly meggyőzően van fejtegetve, hogy több szenvedő embertárs óhajtana ott enyhülést szerezni, ha biztos volna benne, hogy még ma is meg van ilyes hatása. Igen lekötelezné a szenvedőket, a ki, közelebből ismerős lévén, némi helyi tapasztalattal, avagy legalább a tudakozás megtevése végett czímmel segítségül lenne. Gy. L.

(45.) Mi módon lehet a hangyákat a szobából legalaposabban kiirtani? R. T.

FELELETEK.

(12.) Magának a víznek nem lehet elektromos hatást tulajdonítani, de fémek közbenjárásával a víz, különösen ha sókat tartalmaz, mint az ásványvizek, galván elemek módjára igen gyöngye elektromos áramot fejleszt. E tekintetben azonban az ásványvizek nem különbözhetnek egymástól lényegesen s az olyan híresztelés, a melyet H. A. úr a

gasteini fürdőről említ, csak a tájékozatlanok félrevezetését czélozhatja. SCH. A.

(15.) Az ilyen jelenséget nehéz az íróasztal mellől megmagyarázni. Alkalmasint a víz csak felülről hült erősebben, s a fagyással járó tágulás következtében a palackból lassan kiemelkedve, felső része megfagyott, mielőtt lecsuroghatott volna. Lehet-

séges az is, hogy a jelenség a jégnek képlékenységen alapszik, mely a nyomás okozta fagypontváltozással függ össze. Ez esetben a palackban fejlődő nyomás szoríthatta ki lassan-lassan a jégdugót, mely a folyton ismétlődő összefagyódás (regeláció) következtében összefüggését megtartotta. Ezen folyamatnál lényeges, hogy a jég csak kevésbé legyen hidegebb a foknál, s nagyon megkönnyíti azon körülmény, mely a fennforgó esetben talán nincs kizárva, hogy a hőfok időközönként 0 fokig, esetleg talán még magasabbra is fölemelkedik. SCH. A.

(16.) Olyan szer nem ismeretes, melynek hozzáadása után a víz állandóan megtartaná a hőfokát; fagyását megnehezíteni azonban lehet pl. konyhasó, chlór calcium, kénsav, alkohol stb. hozzákeverésével. Egy kilogramm kristályos chlór calcium ($\text{CaCl}_2 + 6 \text{H}_2\text{O}$) 0.7 kg. vízzel keverve még -55° -nál sem fagy meg. A tiszta vizet ugyan szintén lehűthetjük 0 fokon alul, egy ízben -20° -ig sikerült lehűtenem, anélkül, hogy megfagyott volna, azonban ez csak levegőmentes, rázkódásoktól megóvott vízzel sikerül. SCHULLER A. RAJOS.

(31.) A kivirágzott falról a vakolat lehető tökéletesen leverendő; azután kátránnyal (melegen) bevonandó az illető falterület. Ha ez megszáradt, jófajta portland-czementtel bevakolandó. Mikor a portland-czement tökéletességre jutott, akkor a fal rendes színe többszörös meszeléssel helyreállítható. UJLAKI ISTVÁN.

(39.) A *friss szedésű* tojást 50—100-val kézi búzarostára kell rakni, zuhogó forrásban levő vízzel, gyorsan, szerteszéllyel mozgatva — úgy hogy egy helyre egyszerre nagy tömeg víz né essék — leforrázni. A forró víz, természetesen, a rostán azonnal átszalad. Legjobb a rostát a konyha előtt az udvar földjére letenni. Ha a forrázás megtörtént, a tojást úgy a mint van, rostástól száraz, szellős padra (padlás) kell felvinni s ott 4—5 napig száradni engedni; ezután be kell rakni zab-, általában valami életnemű garmadába, úgy hogy mindegy tojás külön legyen, vagy gyékényből font közönséges kópübe, vagy vékony falazatú fenyőfaládákba szintén zab- vagy más életnemű közzé.

Ez eljárás óvó hatása abban rejlik, hogy a tojáshején és a belső hártán levő likacsok bizonyos változást szenvednek, ezenkívül a belső hártára tapadó fehérjéből egy

vékony, egyenletes alvatag réteg képződik, mely a levegőbejutást megakadályozza.

Ez az eltartási mód a nálunk tartott közönséges magyar tyúkok tojásaira nézve teljesen bevált. Több évi gyakorlat után bátran mondhatom ezt. Ez évi februárius hónapban például mult évi június hónapban forrázott tojást használtunk, olyan állapotban, melyben a tojás bármely ételhez vagy süteményhez kifogástalanul alkalmas.

Száz tojáshoz 8—10 liter víz kell.

Nem friss szedésű tojással az eljárás nem sikerül. UJLAKI ISTVÁN.

(39.) B ö c k m a n n szerint a legegyszerűbb és legczélszerűbb tojáskonzerváló mód a *friss* tojásokat egyenként közönséges újságpapírosba göngyölni és lazán befedett ládába rakva *hűvös pinczébe* eltenni. Legjobb oly ládát venni, a melynek mérete $85 \times 30 \times 30$ centiméter, és a mely közfalakkal négy rekeszre van osztva, úgy hogy minden rekeszbe kényelmesen lehet 100—100 tojást elhelyezni. A rekeszeknek az a jó oldaluk, hogy nem szükséges egyszerre 400 tojást elhelyezni, hanem százával rekeszenként, s így a fogyasztáskor azt a rekeszt kezdjük meg, a melybe először rakunk tojást. Az eljárás egyszerű, de csak úgy vezet célhoz, ha feltétlenül *friss* tojást rakunk el.

Nagy városokban, a hol nem mindig juthatunk feltétlenül *friss* tojáshoz, s a hol nem mindig áll *hűvös pincze* rendelkezésre, ajánlatosabb a következő módszer: Vegyünk *káliumpermanganátot*, oldjuk fel vízben (egy késhegynyi elég két liter vízbe), s ebbe rakjuk a tojást úgy, hogy a folyadék teljesen ellepje. A tojásnak azonban egészen tisztának kell lenni, s ha nem volnának ilyenek, vízzel meg kell jól mosni. Egy óra múlva a tojásokat kiszedjük, jól megszáritjuk és tiszta selyempapírosba gondosan begöngyölve kosárba, vagy ládába rakjuk. Ha a kosarakat száraz és fagytól mentes helyre tesszük, a tojás 6—7 sőt több hónapig is megtartja frissességét. Íze ezután is kellemes, nem mint a mészbe, vagy szecsába rakott tojásé. Nem kellemes oldala e módszernek, hogy a tojás héja barna, vagy barnássárga színűvé válik, a mi eladáskor esetleg akadályul szolgálhat. K o l l e r T h. kipróbálta az utóbbi módszert és teljesen megfelelőnek és czélszerűnek találta, sőt megjegyzi még, hogy a konzervált tojás héja erősebb a másokénál és így a kezelése is könnyebb.

DR. A. S.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.